

Avstrijska vlada ni prekinila s politiko germanizacije koroških Slovencev

»Ljudska pravica«, glasilo Komunistične partije Slovenije prinaša uvodnik pod naslovom »Pred obnovitvijo pogajanj za sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo«, iz katere povzemamo sledeče:

»Avstrijska vlada je izročila 6. decembra 1948 noto vladam štirih velesil, v kateri predlaga nova pogajanja za sklenitev mirovne pogodbe. Vlade štirih velesil so na ta predlog odgovorile pritrdilno. V komentarjih zahodnega tiska se na splošno predvideva, da se bodo namestniki ministrov zunanjih zadev štirih velesil sestali v februarju (predvidoma 7.) v Londonu.

Jugoslavija je na vseh dosedanjih konferencah štirih velesil o Avstriji — v Londonu in Moskvi 1947 in poslednjič v Londonu maja 1948 — vztrajno štela in polasnevala naše stališče in upravičene zahteve koroških Slovencev, medtem ko je Sovjetska zveza vedno odobravala naše zahteve, pa zahodne velesile sploh niso odgovarjale na našo argumentacijo, da je ozemlje, ki ga mi sedaj zahtevamo, še v sredini prejšnjega stoletja bilo čisto slovensko, da predstavljajo nemški element le maloštevilni fevdalci, uradniki in del mestnega prebivalstva, da je to ozemlje kljub načrti germanizaciji še danes slovensko.

Jugoslavija je vedno želela, da vzpostavi dobre in prijateljske odnose s sosednimi državami. Zato je v oktobru leta 1947 sklenila z Avstrijo trgovinski sporazum, ki znatno razširja dosedanje trgovinske odnose. V želji, da se čimprej normalizirajo odnosi z Avstrijo, je jugoslovanska vlada še pred sklenitvijo mirovne pogodbe z Avstrijo odpustila avstrijske vojne ujetnike. Narodi Jugoslavije iskreno žele, da bi se sklenila taka mirovna pogodba, ki bi v korenu uničila možnost, da se razvije nov center agresije, na naših tleh.

Tradicije avstrijskega in nemškega imperializma so vedno predstavljale nevarnost za narode Jugoslavije. Čeprav je nemški imperializem doživel v drugi svetovni vojni težak udarec, vendar Avstrija še do danes ni spremenila metod, ki jih je v preteklosti izvajala proti Slovincem. V današnji Avstriji zato ne vidimo nobene stvarne garancije, da ne bi predstavniki nemškega imperializma ponovno oživil velikonemške tendence in usmerili fanatizem izseljenih Nemcev, folksdojčerjev in ostalih sumljivih elementov zopet proti jugovzhodu.

Avstrijske oblasti še danes odrekajo koroškim Slovincem osnovne nacionalne pravice. Trdijo, da gre tu za neko manjšino, ki se je že asimilirala z nemškim elementom. Na ta način skušajo zanikati ob-

stoj dela naroda, ki ima dvestoletno tradicijo kulturnega dela in borbe za svoj jezik in književnost in stoletno tradicijo politične borbe za svoje pravice in osvoboditev. S partizansko borbo, ki so jo na področju tretjega rajha vodili edino koroški partizani, pa so se koroški Slovenci jasno opredelili za Jugoslavijo. Pravilna rešitev vprašanja koroških Slovencev zato ni mogoča brez njihove priključitve k Jugoslaviji.

Slovenska Koroška predstavlja del strnjene slovenskega nacionalnega ozemlja in središče prve slovenske države — Karantanije — zibelke slovenskega naroda. Kulturno in politično življenje koroških Slovencev je močno vplivalo na razvoj slovenskega naroda. Kljub stoletni germanizaciji je Slovenska Koroška vendar ostala strnjeno slovensko etnično ozemlje. Danes živi na ozemlju Slovenske

Koroške še okrog 120.000 Slovencev. 60 tisoč Nemcev, ki žive največ po mestih in trgih, je rezultat stoletne germanizacije in kolonizacije severno Karavank.

Jugoslavija je v želji, da olajša sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo, znatno omejila svoje teritorialne zahteve. Naša vlada vztraja zato samo na ozemlju, ki je vse do danes ostalo etnično kompaktno slovensko. Zato se je na londonski konferenci odrekla zahtevi po priključitvi Ziljske doline in nekih drugih krajev Slovenske Koroške. Poleg tega bi v Avstriji ostalo še okrog 70 tisoč gradiščanskih Hrvatov, ki žive na avstrijsko-madžarski meji.

Avstrijska vlada ni doslej še ničesar dokazala, da je prekinila s politiko germanizacije Koroške. Administrativni aparat, ki je v celoti antislovenski, v bistvu pa

Znova pridobljena področja so priključena k ostalim delom Poljske

Varšava, (Tanjug). Na zasedanju poljskega ministrskega sveta dne 29. decembra 1948 so sprejeli sklep o priključitvi poljskih znova pridobljenih področij k ostalim delom Poljske v enotno gospodarsko in upravno politično celoto kakor tudi sklep o razpustitvi ministrstva za znova pridobljena področja, ki je v celoti izpolnilo nalogo pri naseljevanju in obnovi teh področij.

Znova pridobljena področja obsegajo 103.000 m² vzdolž obale Baltičkega morja in bogato industrijsko področje ob Odri in Nisi, kar znaša skupaj tretjino celotnega poljskega ozemlja. Ta področja so bila po stoletni nemški okupaciji in germanizaciji s potsdamskim sporazumom vrnjena Poljski in so v komaj štirih letih postala enotna nacionalna, gospodarska in kulturna celota z ostalimi področji Poljske.

Takoj po osvoboditvi novo pridobljenih področij so pričeli izseljevati Nemce in množično priseljevati Poljake. Do konca 1948 so v te kraje priselili 5 milijonov Poljakov. Poljska vlada je tem področjem veliko pomagala. Omogočila jim je hitro obnovo industrije, prometa, poljedelstva in kulturnega življenja. V 1948. letu je država v ta področja investirala 65 milijard zlotov, kar je več kot ena tretjina vseh državnih investicij v tej dobi.

Ta področja so pomemben činitelj v razvoju gospodarstva nove Poljske. Brez njih bi Poljska ne mogla doseči v tako kratkem času tako velikih uspehov v gospodarski obnovi dežele, vedno bolj pa bodo

pomembne v novi izgradnji socializma Poljske.

Od osvoboditve do danes je dobilo 500 tisoč kmečkih družin lastna poljedelska gospodarstva s povprečno po 12 do 15 ha. Kmetom je bilo razdeljenih 4.345.000 ha zemlje, del te zemlje pa imajo vzorna državna poljedelska posestva. Poljska vlada je dala naseljencem veliko pomoč v denarju, živini in umetnem gnojilu, poljedelskih strojih in orodju.

Znova pridobljena področja so povezana z ostalimi deli Poljske z gustom mrežo železniških prog in modernih cest, ki so jih zgradili nemški imperialisti, da bi lažje prodirali na Vzhod. Danes reka Odra ni samo naravna poljska meja do Nemčije,

Veliki uspehi industrije strojev v SZ

Moskva, (TASS). Minister za težko industrijo strojev Sovjetske zveze Nikolaj Kazakov je dal posebno izjavo za TASS, v kateri poudarja, da je leta 1948 uspelo sovjetskimi strojniki z uspehom izpolniti naročila narodnega gospodarstva in dvajset dni pred rokom izpolniti letni plan. Lahko trdimo, je izjavil Kazakov, da je težka strojna industrija Sovjetske zveze, ki je sedaj močnejša kakor pred vojno, dorasla najbolj zamotanim tehničnim nalogam.

Leto dni pred rokom je končana izdelava močnih hidravličnih turbin za dne-provsko električno centralo. Kakor je znano, ta močna električna centrala, ki so jo porušili Nemci, ponovno obratuje in oskrbuje z električno energijo mnogo industrijskih podjetij in ukrajinskih mest. Leta 1949 se bo silno povečala proizvodnja težke strojne industrije in sicer: kovinskih naprav za 25 odstotkov, ekskavatorjev za 40 odstotkov in parnih turbin

Zunanji minister Marshall demisioniral

Washington. — Kakor je predsednik Truman dne 7. t. m. sporočil, je zunanji minister ZDA Marshall demisioniral. Hkrati je demisioniral tudi namestnik zunanjega ministra Lovett.

Za Marshallovega naslednika je bil imenovan bivši državni podtajnik Acheson, osebni prijatelj Trumana, za naslednika Lovetta pa dosednji direktor proračuna James Webb.

Za ostavko Marshalla navajajo »zdravstvene vzroke«, za ostavko Lovetta pa »osebne vzroke«, vendar pa je sprememba v zunanjem uradu zgolj političnega značaja, čeprav Truman sam teži za tem,

Le v borbi, s puško v roki si je slovenski narod priboril svobodo, le v zaupanju v svojo nepremagljivo moč si na ruševinah starega sveta gradi novo, srečnejše življenje.

nacistični, izkorišča vsako priliko za persekucije Slovencev: ta aparat predstavljajo elementi, ki so vodili protislovensko politiko v sentžermenski Avstriji in hitlerjevski Nemčiji. Protijugoslovansko propagando, ki se izvaja po taboriščih za izseljene osebe, pa angloameriške okupacijske oblasti ne le tolerirajo, marveč celo odkrito podpirajo.

Jugoslovanski narodi pozdravljajo iniciativno avstrijske vlade, da se obnove mirovna pogajanja — ako tolmači željo, da se sklene resnično demokratičen mir. Naša vlada je pokazala mnogo dobre volje in zmanjšala zahteve. Jasno pa je, da absolutno ne more popustiti v osnovnih zahtevah kot so priključitev Slovenske Koroške k Jugoslaviji, izplačilo reparacij in povrnitev jugoslovanske imovine v Avstriji. Potrebno je, da avstrijska vlada ta prizadevanja Jugoslavije pravilno razume in da sedaj prispeva svoj del.

Jugoslavija je v drugi svetovni vojni prispevala velike žrtve za stvar miru in demokracije. Predstavniki zahodnih velesil in odgovorni krogi v Avstriji, ki so dosedaj odbijali pravilne zahteve Jugoslavije, morajo na prihodnji konferenci to upoštevati.

temveč tudi važna prometna žila, ki veže industrijsko bogato področje s Ščednom na Baltičkem morju, ki se prav tako razvija v veliko, mednarodno pomorsko pristanišče v tem delu Evrope. Namesto predvojnih 140 km baltičke obale ima danes Poljska 497 km obale z več modernimi večjimi in manjšimi pristanišči.

Priključitev teh področij k domovini je ena velikih pridobitev zmage nad fašistično Nemčijo v drugi svetovni vojni. Po zaslugi bratske in prijateljske pomoči Sovjetske zveze je bila popravljena velika krivica, ki so jo prizadejali poljskemu ljudstvu z versaillo mirovno pogodbo, ki je Nemčiji priznala pravico, da obdrži pod svojo upravo ta zgodovinska poljska področja in ki jih je nato Nemčija porabila kot vojaško-strateško oporišče za prodiranje na Vzhod za zaslužjevanje slovanskih narodov.

za več kakor dvakrat v primeri z letom 1948. Težka industrija mora izpolniti še zelo zamotane naloge. Po velikih zavodih »Zaporožstalj« in »Azovstalj«, ki so opremljeni z novimi sovjetskimi napravami, bo letos dobilo stroje še mnogo drugih zavodov, ki jih obnavljajo in grade.

V Franciji preganjajo voditelje rudarjev

Pariz, (Tanjug). Francoska sodišča še nadalje obsojajo rudarje, ki so jih aretirali med zadnjo stavko. Doslej so obsojila 844 rudarjev na 1154 mesecev zapora in nad 7.000.000 frankov denarne kazni. Množične demokratične organizacije so vložile že vrsto protestov proti nasilnim ukrepom oblasti in nezakonitim sodbam. Komunistična parlamentarna skupina je stavila v Narodni skupščini predlog, v katerem zahteva amnestijo za vse aretirane rudarje, vendar je vladna večina v skupščini odklonila razpravljanje o tem predlogu.

Grški kmetje se upirajo monarhofašističnemu nasilju

Atene, Radijska postaja Svobodne Grčije poroča, da se med četami atenske vlade in monarhofašistične obrambe nezadržno širi val nepokorščine in demoralizacije. Samo v decembru je na stotine kmetov, ki so bili nasilno oboroženi, odvrglo orožje ter se vrnilo na svoje domove, nadaljnje množice kmetov pa so se uprle sprejeti orožje. Primeri odrekovanja pokorščine monarhofašističnim vojaškim oblastem so se predvsem dogajali v zapadni in centralni Makedoniji in tesalski ravnini.

V Karhitsu je prišlo do hudega spopada, ki so ga izvršile enote demokratične armade zoper mestno garnizijo. Oboroženi pripadniki monarhofašistične obrambe so množično izročali orožje enotam narodno osvobodilne vojske. V Megalipuli pri

Olimpu je odvrglo orožje 50 pripadnikov monarhofašistične obrambe, prav tako je odmetalo 170 pripadnikov monarhofašistične obrambe orožje na Kalkidiki.

V vaseh Livada, Agios, Podromos in Neanida so se kmetje uprli nasilju monarhofašistov, ki so jih hoteli oborožiti. V vasi Mavrodendri so pripadniki monarhofašistične obrambe natovorili svoje orožje na vozove in ga odpeljali k žandarmerijskemu poveljstvu v Kožani z obvestilom, da se ne bodo borili s svojimi brati.

Orožje so odvrgli prav tako tudi pripadniki monarhofašistične obrambe v Siriji pri Greveni. V sami Greveni so predsedniki 32 občin javno zavrnili ukaz monarhofašističnih oblasti v Kožani, da bi prevzeli orožje ter oborožili kmete iz svojih občin.

Gospod Mettnitz bo moral poslušati zasovraženo slovenščino

Uvod v proces proti uredniku Slovenskega vestnika

Slovenski vestnik je objavil v svoji 78. številki z dne 30. oktobra preteklega leta članek pod naslovom: »Česar se koroški šovinisti ne spominjajo«. V članku so bila na kratko opisana tudi grozodejstva in nečloveški zločini, ki so jih izvršili nemški in avstrijski fašisti nad ranjenimi in ujetimi slovenskimi partizani v okolici Pliberka. Gospod Mettnitz, veleposestnik v Pliberku, ki je, kakor izgleda, za svoje »dobro ime« sila zaskrbljen, je zamahtal od Slovenskega vestnika popravke, na kar se je zatekel k sodišču in tožil takratnega odgovornega urednika tov. Franja Ogrisa zaradi »žaljenja časti«. Za dne 17. decembra 1948 določena razprava je bila očitno vsled odsotnosti obtoženega preložena. Izgleda pa, da si gospod Mettnitz svoje stvari ni čisto gotov in da ga mučijo dvomi v uspeh. To se da sklepati iz dejstva, da je še potem, ko je že bila izpisana glavna obravnava, ponovno poslal Slovenskemu vestniku po svojem celovškem advokatu, bivšem nacistu dr. Pichsu (iz registracijske liste je razvidno, da je bil član NSDAP od poletja 1938 do 8. maja 1945, da pa se mu članstvo v NSDAP računa od marca 1933. leta), ki je za časa nacizma služboval kot sodnik v Pliberku, kjer se je po vsej verjetnosti dobro seznanil z gospodom Mettnitzem in kateremu današnja »demokratska« Avstrija spet dovoljuje izvrševanje advokature. Ker Slovenski vestnik tudi tega popravka ni objavil, je bila znova določena razprava za dne 10. januarja 1949.

Ko se je v ponedeljek pričela razprava, je obtoženi urednik tovariš Ogris zahteval obravnavanje v materinskem slovenskem jeziku. Medtem ko se je delal sodnik sila začudenega, je Mettnitzev advokat dr. Pichs razburjeno protestiral in trdil, da je v Avstriji nemščina jezik sodišča. Šele ko je tovariš Ogris vztrajal pri svoji zahtevi, opirajoč se na tozadevno določilo v senžermenski mirovni pogodbi, je sodnik dr. Slanina, ki o teh predpisih v avstrijskih zakonih baje ničesar ni vedel in v dvomih spraševal, če je vse to še tudi

danes v veljavi, razpravo v svrhu sklepanja o nadaljnjem poteku prekinil.

Vsekakor pa je čudno, da je bilo za to, ali se naj ugotovi zahtevi urednika Slovenskega vestnika po obravnavanju v slovenskem jeziku, potrebno posebno posvetovanje prezidija deželnega sodišča. »Nepriistranskemu« in »demokratskemu« sodišču očitno ni po volji, da imajo koroški Slovenci v senžermenski mirovni pogodbi zajamčeno pravico, da se pred sodiščem zagovarjajo v svojem materinskem jeziku.

Tajno posvetovanje na prezidiju je trajalo celo uro. Medtem sta tožnik Mettnitz in njegov advokat dr. Pichs kazala očitno nervoznost. Videti je bilo, da jima je povzročila glavobol že sama misel na to, da bi se znala razprava proti uredniku edinega slovenskega lista na Koroškem le vršiti v slovenskem jeziku. Sicer pa ni nič čudnega, da takim ljudem to nikakor ne gre v račun. Saj se vsi koroški šovinisti ne morejo sprijazniti niti s tem, da koroški Slovenci že davno ni vzel vrag, čeprav so se v ta namen poslužili krvnikov Maier-Kaibitscha, Freisslerja in cele vrste nacističnih krvolokov in paldašev. Zato kar prebledevalo od jeze, če se koroški Slovenci po vsem načrtu ponemčevanju in fizičnem iztrebljanju še danes

»držnejo« zahtevati svojo pravico. V svoji nestrpnosti in slepi gosposki nadutosti še vedno niso preboleli za nje nepojmljivega dejstva, da se ljudstvo Slovenske Koroške ni ustrašilo niti nacističnega terorja, da mu je uporno in zmagovito kljubovalo z orožjem v roki in da je v tej borbi na življenje in smrt našlo spet samega sebe, svojo nacionalno zavest in svoj narodni ponos.

Ko se je po enournem posvetovanju sodnik vrnil v razpravno dvorano s pisanim sklepom prezidija sodišča, da se zahtevi tovariša Ogrisa po obravnavanju v slovenskem jeziku ugotovi in da bo v to svrhu prevzel vodstvo obravnave slovenščine zmožni sodnik dr. Maier, vsled česar je bilo treba nadaljnjo razpravo preložiti na drug termin, je gospodu Mettnitzu očitno popolnoma vzelo sapo, njegov advokat pa je besnel od jeze in najavil proti sklepu prezidija sodišča ničnostno pritožbo.

Uvod v proces proti uredniku Slovenskega vestnika je ponovno dokazal, da se morajo koroški Slovenci celo pred sodiščem boriti za tiste najosnovnejše pravice, ki so vsaj formalno še zasidrane v avstrijskih zakonih. Pokazal pa je tudi, da je edino vztrajno in dosledno borbo mogoče izsiliti zmago pravice.

Evakuacija sovjetskih čet iz severne Koreje zaključena

Moskva, (TASS). Sovjetske oborožene sile so potem, ko so razbile japonsko kvantunsko armado, osvobodile jeseni leta 1945 severno Korejo izpod japonskih zavojevalcev. V soglasju s sporazumom, doseženim med zavezniki, pa so še ostale v Koreji severno od 38. vzporednika. Kakor je znano, se je vrhovna ljudska skupščina Koreje dne 10. septembra 1948, obrnila na vladi Sovjetske zveze in ZDA z zahtevo, da umakneta istočasno sovjetske in ameriške čete iz Koreje. Kakor so poročali, je Prezidij Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze izrazil nado, da bo privolila v umik čet iz Južne Koreje tudi

ameriška vlada. Ministrski svet Sovjetske zveze se je pokoril sklepu Prezidija Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze in izdal odločitev, da se sovjetske čete, ki so ostale na ozemlju severne Koreje umaknejo na ozemlje Sovjetske zveze, ministrstvo za oborožene sile Sovjetske zveze pa je dobilo od njega ukaz, da izvede evakuacijo dežele do 1. januarja 1949.

Agencija TASS je pooblaščenca izjaviti, da je bila evakuacija sovjetskih čet iz severne Koreje izvedena v skladu z omejenim sklepom ministrskega sveta Sovjetske zveze do 25. decembra. ZDA pa, kakor je znano, niso privolile v to in tudi niso umaknile čet z ozemlja južne Koreje.

KP Danske proti vojaškim blokom

Kopenhagen, (TASS). List »Land og Folk« je dne 3. januarja objavil 3. izjavo CK KP Danske. Danska Komunistična partija, je rečeno v izjavi, bo napadla poizkuse zaplesti deželo v katerikoli vojaški blok, ki bi mu načelovali ameriški imperialisti. Komunistična partija nasprotuje militarizaciji in oborožitveni tekmi ter bo glasovala v rigstagu proti kreditu za vojaške namene, ki nimajo nič skupnega z obrambo Danske.

Enostranska gospodarska zapadna organizacija Danske in njena vključitev v Marshallov plan, nadaljuje izjava, so že

privedli do povečane brezposelnosti in dvigovanja cen. Samo z borbo proti taki politiki more ljudstvo doseči boljši življenjski standard in prestopiti krize v industriji, poljedelstvu, trgovini in obrtniški proizvodnji. Danska Komunistična partija zahteva, da vodijo tako politiko cen in dobav, ki ustreza interesom širokih množic danskega prebivalstva in ki bi pred vsem olajšala davčno breme vsega delovnega ljudstva. Na koncu poziva izjavo vse demokratične in napredne elemente v deželi k ujedinenju v borbi za mir in neodvisnost Danske in za boljši življenjski standard.

Ameriški Vseslovanski kongres zahteva direktna pogajanja s Sovjetsko zvezo

New York, (TASS). Predsednik ameriškega vseslovanskega kongresa Kralicki in tajnik Pirinski sta v svojem pismu pozvala predsednika ZDA Trumana, naj stopi v direktna pogajanja s Sovjetsko zvezo in tako konča »hladno vojno«. V pismu kritizirata Trumanov govor pred kongresom in med drugim pravita:

»Niste postavili nobenih predlogov za direktna pogajanja s Sovjetsko zvezo, potem katerih bi se odstranila vsa nesoglasja. Takšne predloge pa ste postavili za časa volivne kampanje in s tem milijonom ameriških volivcev dali povod, da so glasovali za vas. Z lepimi besedami, kakor — cilj naše zunanje politike je ustvaritev miru — narodom ni mogoče zakriti strašnega dejstva, da ameriška intervencija v Grčiji in na Kitajskem nikakor ni

doprinos k ustvaritvi miru, temveč da le neti državljansko vojno. Dejstvo, da ZDA podpirajo pokvarjene in skrajno nedemokratične sisteme v Grčiji in na Kitajskem, dokazuje, da so takšne trditve licemerne.«

Ob koncu ameriški Vseslovanski kongres poziva Trumana, naj v direktnih pogajanjih s Sovjetsko zvezo reši vprašanje Nemčije ter ostale še nerešene probleme in nesoglasja, ki ovirajo ustvaritev trajnega demokratičnega miru.

Uspehi obnove na Poljskem

Varšava. — V drugem letu triletnega plana obnove in razvoja narodnega gospodarstva Poljske so bili doseženi znatni uspehi. Narodna industrija je povečala proizvodnjo v primeri z lanskim letom za 30 odstotkov. V tem času je bilo izkopanih 70.6 milijona ton premoga in plan je bil izveden 105 odstotkov. Plan proizvodnje koks je bil prekoračen za 7.2 odstotkov. Plan proizvodnje električne energije pa za 4 odstotkov. Proizvodnja orodnih strojev je znatno narasla itd. Ti uspehi so pripomogli k izboljšanju življenjskega standarda delovnega ljudstva. V letu 1947/48 se je fond realnih plač namoščenecv in delavcev povečal za 30 odst.

OBJAVA
Zveza mladine za Slovensko Koroško priredi v januarju in februarju 1949

dva smučarska tečaja

ki sta namenjena za začetnike, prav tako pa za vse tiste, ki imajo v smučanju že nekoliko prakse.

Tečaja bosta po naslednjem redu: prvi tečaj bo od 14. do 23. januarja 1949 pri Bicelinu v Rutah nad Bistrico pri Pliberku, drugi tečaj pa od 28. januarja do 6. februarja 1949 v Selah na Šajdi.

Tovariši in tovarišice, ki se nameravajo teh tečajev udeležiti, naj se takoj prijavijo pri pristojnem občinskem ali okrajnem odboru Zveze mladine, kjer dobijo tudi nadaljnja navodila. Prijave pa sprejema tudi Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško v Celovcu, Salmstrasse 6.

Pričakujemo obilno udeležbo!

Zveza mladine za Slov. Koroško
Pokrajinski odbor

PO ŠIRNEM SVETU

Rim. — Po poluradnih podatkih vedno bolj narašča denarni obtok v Italiji zaradi inflacijske politike De Gasperijeve vlade. Samo v novembru 1948 se je obtok povečal za približno 4.5 milijarde lir, tako da je ob koncu meseca dosegel rekordno številko 877 milijard lir.

Sofija. — Veliko narodno sobranje je izvolilo podpredsednika ministrskega sveta Georgija Popova za ministra novoustalovljenega ministrstva za gozdarstvo. Razen tega so Velikemu narodnemu sobranju predložili v razpravo predlog zakona o proračunu za leto 1949 v višini 151.981.000.000 levov.

Varšava. — Poljski promet je presegel lanski plan prevoza blaga za 13 odstotkov in prevoznih plan potnikov za 12 odstotkov. V istem razdobju je državni promet prihranil okrog 6 milijard zlotov. Obnovljenih je bilo 185 kilometrov železniških prog in 212 železniških mostov. Elektrificirali so 85 postaj in povečali vozni par za 3 odstotkov v primeri z letom 1947. Kot enega največjih uspehov poljskega prometa in obenem kovinske industrije je treba poudariti izdelavo novih lokomotiv za normalni tir z zmogljivostjo 2.200 konjskih sil, ki lahko razvijajo hitrost 110 kilometrov na uro.

Tel Aviv. — Po poročilu radijske postaje »Glas Izraela« so v Tel Avivu odprli v navzočnosti poslanika Sovjetske zveze Ersova in predstavnikov izraelske vlade razstavo, posvečeno uspehom Sovjetske zveze v prosveti.

Lipso. — Radio je poročal, da se je začelo v vseh podjetjih sovjetske okupacijske cone Nemčije delo za izpolnitev dveletnega načrta gospodarske obnove. Skoraj v vseh podjetjih so bila v tej zvezi zborovanja, na katerih so govorniki poudarili velikanski pomen dveletnega načrta za nadaljnji napredek pri obnovi sovjetske okupacijske cone Nemčije.

New York. — Po poročilih ameriškega tiska so dosegli profiti ameriških kapitalistov leta 1948 rekordne številke. Kapitalisti so ustvarili lani 21.7 milijarde dolarjev profita v primeri s 17.4 milijarde dolarjev leta 1947 in 8.5 milijarde leta 1945.

Objava

Vlada FLR Jugoslavije in vlada LR Slovenije sta izdali uredbi o povračilu 3 odstotkov posojila Narodne osvoboditve in 5 odstotkov posojila Svobode ter v ta namen dali nalog za registracijo obveznic navedenih posojil.

Zato Glavni odbor Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške poziva vse, ki so v posesti obveznic, priznanic ali potrdil o posojilu Narodno osvobodilni vojski, naj jih predložijo v registracijo sekretariatu Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške v Celovcu, Salmstrasse 6, ki bo pri vladi FLRJ in vladi LRS posredoval povračilo.

Interesenti naj ta potrdila oz. obveznice predložijo najkasneje do 15. januarja 1949.

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške — Glavni odbor

Praga. — V veljavo je stopil sklep, da se mesto Zlim odslej preimenuje v Gottwaldov, podjetje »Bata« pa v narodno podjetje »Svit«. Ob tej priložnosti sta predsednik vlade Zapotocky in prosvetni minister prof. Nejedly obiskala mesto Gottwaldov, kjer so položili temeljni kamen za spomenik predsednika republike Klementa Gottwalda.

Po naši zemlji

Kako pojmujejo pravico

V Slovenskem vestniku štev. 33 (126) z dne 26. maja 1948 smo poročali o napadu, ki so ga domači nacisti in narodni nestrpnosti v svojem sovraštvu do vsega, kar je slovenskega, izvršili na binkoštni ponedeljek lanskega leta na hišo Slovence in antifašista tov. Tomaža Petek v Zagorju pri St. Lipšu in na družbo slovenskih fantov in deklet, ki so v tej hiši po stari navadi »cvrli Florijana«. Ob tem napadu, da sta bila med drugimi težko pretepena hišni gospodar in njegova sedemnajstletna hčerka Marica, brigadirka na progi Šamac — Sarajevo, ki sta oba morala iskati zdravniško pomoč.

Orožništvo se nikakor ni potrudilo, da bi zločinski napadalcu dobili zaslužen kazni. Zasliševalo je le naše tovariše — tiste, ki so bili napadeni, za napadalce pa se očitno sploh ni zanimalo. Tako je čez nekaj časa vsa zadeva zaspala, nihče več tega dokodka ni omenil. Živo v spominu je ostal le prizadetim tovarišem. Spraševali smo se: kje je pravica?

Po osmih mesecih pa smo zvedeli, kaj

Radiše

V nedeljo, dne 9. januarja je zborovalo kmečko prebivalstvo iz vseh vasi okoli Radiš pri Mežnarju na Radišah. Po obširnem govoru tajnika Kmečke zveze za Slovensko Koroško tov. Blaža Singerja, ki je nakazal vse vplive na kmečko gospodarstvo v zadnjih desetletjih in se posebno dotaknil delovanja, namenov in metod zemljiške gospode in oblasti, da bi našega kmeta spravile z njegove zemlje ter ostro ožigal protikmečko ravnanje kmetijske zbornice in izkoriščanje kmeta s strani OeVP-jevskih kmetijskih zadrug, se je razvila živahna diskusija.

Zborovalci so spregovorili jasne besede in odločno poudarili, da se mora kmečko prebivalstvo združiti in v borbi za svoj življenjski obstoj in ohranitev svoje zemlje povezati z delavstvom. Takole je povedal stari kmet: Med nami moramo prenehati s spori, ki jih med nas vnašajo »Herrenbauri«, ki hočejo samo, da bi se mi med seboj prepirali in sovražili delavce, da bi nas oni tako čim lažje izmolzli do zadnjega. Če pa se bomo med seboj prepirali in vlekli vsak v drugo smer, bomo postali po malem vsi berači, tudi tisti, ki so danes še trdni. Združiti se moramo v borbi proti »Herrenbauru« in izkoriščevalcem kmeta in delavca.

Vsi navzoči kmetje, bilo jih je okoli 40, so soglasno zahtevali zastopnike Kmečke zveze za Slovensko Koroško v kmetijski zbornici in oskrbovalnih odborih in sicer takšne, ki jih bodo izvolili sami. Radiški kmetje se tudi pridružujejo zahtevi, da se mora oddaja klavne živine v letu 1949 na Slovensko Koroško, ki je bila v nacistični dobi najbolj prizadeta, znižati za 50 odstotkov. Prav tako zahtevajo tudi slovensko kmetijsko šolo.

je pri nas pravica, oziroma v čem avstrijske oblasti vidijo pravico in pravičnost. Vsekakor je ta pojem čudaški, vendar pa ob današnjih razmerah pri nas kaj drugega skoraj ne moreš pričakovati. Tako je sodišče v Dobrli vesi prizadeto — napadene in napadalce — povabilo na obravnavo, ki bo 25. t. m. Obtoženi pa niso napadali, kakor bi po vsej pravici bilo pričakovati, marveč tisti, ki so bili napadeni. Ob takih slučajih bi človek skoraj mislil, da se v »demokratični« Avstriji, če si napaden, ne smeš braniti, kajti postavijo te pred sodišče, da pa neimoteno lahko napadaš, potem tožiš tistega, ki si ga

napadel, ker se je branil. Marsikdo se bo nad takšnim pojmovanjem pravice in pravičnosti čudil, vendar pa to pri nas ni nič novega. V zadnjih treh letih smo za beležili že nešteto takšnih primerov, poznani pa so nam tudi iz prejšnje dobe. Z zadovoljstvom pa lahko ugotovimo, da vse krivice in vse šikane niso strle borbene volje koroških Slovencev, še manj pa enotnosti v njihovi edini predstavnici Osvobodilni fronti. Naše ljudstvo bo le še bolj strnilo svoje vrste v borbi za najosnovnejše demokratične in človečanske pravice, v kateri ne bo popustilo, dokler ne bo zmagala pravica nad krivico.

Avstrijske oblasti nimajo razumevanja za težavni položaj slov. kmeta

Okrajno glavarstvo v Beljaku je kaznovalo slovenskega izseljenca Jožeta Kokot pd. Župika iz Vavbre vesi, občina Kostanje s 440 šilingi denarne kazni, ker leta 1947 ni oddal predpisane količine jajc. Ker pa vsled izredno težkega gospodarskega položaja ni bil vstanu, da bi kazni plačal, so mu potom eksekucije odvzeli junca.

Tovariš Kokot je gorski kmet; orna zemlja, ki jo obdeluje je slaba in nerodovitna. Kazen, ki jo je okrajno glavarstvo naložilo tov. Kokotu je krivična tembolj, ker je tov. Kokot izseljenec, ki je ob svoji vrnitvi 1945. leta našel posestvo popolnoma zanemareno. Da je mogel svojo enajstletansko družino vzdrževati, je moral vsa živila kupovati, kajti posestvo mu takrat ni nudilo ničesar. Na osnovi ugotovitve komisije koroške deželne vlade za popravilo škode slovenskim izseljencem je dobil izplačanih 3.525 šilingov, kar pa ni

zadostovalo niti za vzdrževanje družine v najtežjem času, ko na lastni zemlji ni ničesar pridelal. Da je tov. Kokot v takšnem položaju uporabil leta 1947 svoje pridelke zase in za svojo družino, je popolnoma razumljivo in tega tudi nihče ne more smatrati kot kaznivno dejanje.

Tak primer je najboljši dokaz, da koroške oblasti sploh nimajo razumevanja za težavni položaj slovenskega kmečkega prebivalstva in ponovno dokazuje, da so na Koroškem ljudje, ki si na vse načine prizadevajo, da bi slovenskega kmeta popolnoma uničili.

Zato pa: Slovensko kmečko prebivalstvo, združi se v Kmečki zvezi za Slovensko Koroško, ki ščiti tvoje interese in te brani pred izkoriščanjem s strani veleposestniških elementov. Zavedaj se, da bomo le v skupni borbi izpolnili to, kar je zapisal pesnik: **Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod!**

venski Koroški in s tem utrijeval naš narodni branik.

Igrali so nam vsem že poznano in staro igro »Pri kapelici«. Igralci so dobro odigrali svoje vloge in morda je odnesel del občinstva s prireditve celo vtis, da so videli lepo igro. Prepričan pa sem, da bi mi na vprašanje, če so kaj o njeni vsebini že razmišljali in iz nje izluščili kakšne koristne popotnice za svoje življenje, odgovorili, da tega še niso storili. Gotovo bi bil njihov napor pri razglabljanju o vsebini te igre prav tako brezuspešen kot črpanje vode iz praznega korita. Mnogo pretresljivih prizorov so videli, slišali marsikateri bridki glas, ki je tožil o nesreči in se smejala nekoliko neumnemu Jurčku, toda da bi mogli izbrati iz vseh teh odskih dogajanj kakšno resnično življenjsko vprašanje ali verjetno stvarnost, ki bi odgovarjala naši trdi, vsakdanji resnici, je zelo dvomljivo. Če se zavedamo, da je bila igra pisana nekje daleč v Ameriki za časa prve svetovne vojne, torej v oni stari, nazadnjaški dobi, v kateri reakcionarni sistemi ljudstvu načrtno niso

hoteli odpirati oči, temveč so ga pustili v temni nevednosti in marčnjaštvu, je razumljivo, da tudi njena vsebina ni mogla biti boljša. Izkoriščevalci in tlačitelji narodov so se vedno bali, da bi ljudstva ne spregledala in spoznala krivice, ki se nad njimi dogaja, predvsem pa, da bi se ljudstva ne pričela zavedati svojih lastnih sil in se v bojnem pohodu otresla suženjskih okov. Zato so jim vcepljevali slepo vero v usodo, jih učili, da je treba pač trpeti, dokler sreča ne zasije nad nesrečo, dokler pravica ne zmaga nad krivico.

Dolgo, skozi sto in stoletja je hiral slovenski narod v tem smradljivem ozračju, v tej usodni vdanosti v srečo in pravico, vendar ga usoda ni rešila neizmernege troljenja, ni mu olajšala muke brezpravne tlake. Le v borbi, s puško v roki si je naš narod priboril svobodo, le v zaupanju v svojo nepremagljivo moč si gradi na ruševinah starega sveta novo, srečnejše življenje.

Naša slovenska prosveta v svobodni domovini zdaj resnično svobodna lahko odpira našim rojakom oči v življenje, jih lahko vzgaja v ljudi, ki zavestno in razumno gledajo na vsa dogajanja v svetu, jih vodi po poti osvoboditve duha v boljšo, svetlejšo bodočnost. Narodno osvobodilna borba je ustvarila novega človeka, novega duha. — slovenski narod se je dvignil iz naroda vdanih hlapcev, zapuščanih v dobro usodo v narod upornih junakov, zaupajočih le v uspeh svoje borbe za dosego človečanskih pravic sebi in drugim, ki še trpijo pod jarmom suženjstva.

Ta duševni preobrat je zajel tudi nas Koroške Slovence, ki smo se na strani naših bratskih narodov borili za svobodo in je danes tudi vodilna struja vsega našega narodnega življenja. Krivica, ponovno storjena nad nami, nas ne bo potrla, kakor nas ne bo rešilo upanje v dobrohotno usodo, da bomo enkrat rešeni. Le zavest, da leži naša usoda v naših lastnih rokah, nas bo vznodbujala k dejanjem, ki bodo edino odločilna pri ustvarjanju naše bodoče sreče.

OBJAVA

Kmečka zveza za Slovensko Koroško ima v nedeljo, dne 16. januarja 1949 naslednja zborovanja:

V Logi vesi ob 10. uri v gostilni »Marica«;

v Dolah pri Rožku pri pd. Šmonku ob 14. uri.

V petek, dne 28. januarja 1949 je v Beljaku v gostilni Krapfenbacher, Perranstrasse 33 okrajni občni zbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško za okraj Beljak.

SPZ naznanja:

Ljudske univerze:

V sredo, dne 12. jan. 1949 ob 19. uri v Dolah pri Rožku pri pd. Šmonku. Predavanje: zgodovina slovenskega naroda.

V četrtek, dne 13. januarja 1949 ob 19. uri pri Tišlarju v St. Janžu v Rožu. Predavanje: Kako si ohranimo zdravje.

V soboto, dne 15. januarja 1949 ob 19. uri pri pd. Šmonu v St. Gandolfu pri Kolmari vesi. Predavanje: Kako si ohranimo zdravje.

V nedeljo, dne 16. januarja 1949 ob 13. uri v Selah — Zgornjem Kotu pri Malecu. Predavanje: Kako si ohranimo zdravje.

V nedeljo, dne 16. januarja 1949 ob 9. uri pri Brezniku v Pliberku. Predavanje: O problemih kmečkega gospodarstva.

Zato pomeni uresničenje petletnega plana: »končno izpodkopati ostanke kapitalističnega sistema na naših tleh, definitivno utrditi ljudsko oblast na področju gospodarstva in ustvariti krepke temelje za zgraditev socializma v naši državi« (Kardelj).

5. Kdaj bomo izdelovali letala?

Kdaj pa bomo sami izdelovali letala? me je vprašal mladinec. Ali niso prav tako potrebna kakor avtomobili? Dandanes že sejejo z letali, uničujejo gozdne škodljivce in posipavajo legla malarije, močvirja, s sredstvi za uničevanje komarjev. Bral sem tudi, da uporabljajo letala kot nekakšne bolnice: z njimi vozijo otroke, ki imajo oslovski kašelj, približno tri tisoč

metrov visoko. Nekaj takšnih sprehodov na višinski zrak, pa je otrok zdrav!

Mladinevega vprašanja seveda ne smem preslišati. Dandanes je pogosto tako, da »jajce več ko puta ve«. Mladina koraka s časom ali hodi celo pred njim. Medtem ko nekateri odrasli capljajo precej daleč zadaj.

Poskušajva odgovoriti mladincu! Morava pa biti previdna, da naju ne bo ugnal v kozji rog. Mladinec že izdeluje letala, sicer majhna — modele — toda strokovnjak je, midva pa nisva. Vprašaj ga torej, kaj vse je potrebno za izdelavo letala!

Glavno je letalski motor, naju je poučil. Potem kovina za ogrodje, pločevina, aluminij ali duraluminij. Seveda, letala so

različna — škatlje starega tipa so malodane lesene. Potem so potrebni instrumenti...

Približno tako nama je odgovoril. Ne moreva še podrobno raziskovati, kaj vse potrebuje graditelj letala, ker nisva inženirja ali letalska konstrukterja. Vprašala sva ga še, koliko letal izdelava moderna letalska tovarna.

Na stotine, na tisoče! je odgovoril zmagoslavno. — Seveda, sam ne more vedeti, saj so tovarne zelo različne. Velika tovarna izdelava nedvomno na tisoče letal, vendar je delo med tovarnimi razdeljeno: nekatere izdelujejo samo motorje, druge pa manj pomembne posamezne dele.

Ugovarjala sva: Ali bi ne bilo preveč na tisoče letal? Mislili, da jih bomo toliko potrebovali?

Preveč? Letal ne bo nikdar preveč! Saj bi letalo potreboval vsakdo! Zakaj bi pa pri nas ne imel vsak človek svojega letala kakor ima v Ameriki skoraj vsak avtomobil? je odgovoril mladinec zanosno.

Res lepo, sem zagodrnjal. Toda najprej

mora imeti sleherni prebivalec vsaj par čevljev.

Ne le en par! je vzkliknil mladinec. Imeti jih mora na izbiro.

Vsaj en par, sem vztrajal. V predvojni Jugoslaviji je odpadel na prebivalca le en čevlji, pa še tisti ni bil cel, ker niso izdelovali na leto niti toliko parov čevljev, kolikor je bilo polovico prebivalcev. Ne nameravam pa s »svojo« čevljarsko industrijo ubiti »tvoje« letalske. In še nekaj: letalske motorje bomo izdelovali, ko bomo imeli dovolj razvito težko in strojno industrijo. Hotel sem le reči, da se mora vse lepo zvrstiti. Kakor pri mlinu: kdor prej pride, prej melje.

Zdaj si pa oglejva malo, kako se v gospodarstvu vrstijo, takšne stvari. Najprej je treba »žito« za mlin, ki ga imenujemo plavž; to se pravi: najprej potrebujemo rudo in premog. To »žito« pride najprej na vrsto. Seveda mora rudo še prej nekdo nakopati. To se pravi, da se moramo najprej zariti globoko pod zemljo kakor krti — toda globlje — da se bomo nekoč lahko dvignili visoko pod nebo — na domačih letalih seveda.

(Dalje.)

FRAN ERJAVEC

PRIRODOPISEC · POTOPISEC IN PRIPOVEDNIK

Rodil se je 4. septembra 1834 v Ljubljani. Njegov oče izobrazen mož, je bil paznik v mestni klavnici in velik ljubitelj cvetic, ki jih je gojil na domačem vrtu na Poljanah (hiše danes ni več), a je umrl, ko je bil Erjavc star 4 leta. Ko se je mati čez nekaj let spet poročila (in kmalu tudi umrla), je skrbela zanj teta Ana Bezlijeva. Ko je s težavo dovršil 11. nemško normalko (ponavljati je moral 2. in 3. razred, šele potem se mu je odprlo uho in razvezal jezik za nemščino) je stopil 1847 v gimnazijo (matura 1855). V teh letih se je pri rodopiscu samouku Ferdinandu Schmidtu navzel ljubezni do prirodoписа, zanimal se je posebno za polje in žuželke. Ta mladostna ljubezen do prirodoписа in leposlovja ga je spremljala potem vse življenje. Po zrelostnem izpitu je odšel na Dunaj študirat kemijo in prirodoписe za profesuro na realkah. Po izpitu 1859 je prebil poizkusno leto na gumpendorfski realki na Dunaju in bil hkrati nekaj mesecev prefekt v terezijanski akademiji. 1860 je postal pravi učitelj na realki v Zagrebu in v 11. letih bivanja na Hrvaškem prepotoval v prirodoписne in narodopisne namene vso kraljevino z Dalmacijo in delom Bosne, bil na Češkem, potoval preko Dunaja, Salzburga in Strassburga v Pariz in se vrnil preko Švice, Bavarske, Tirolske in Gorenje Italije. 1871 je prišel kot profesor na gorjsko realko. Odtod je poletel v Benetke, hodil na prirodoписne izlete v bližnjo in daljnjo okolico, a prinašal z njih tudi jezikovnih zakladov. 1875 je bil imenovan za rednega profesorja zoologije na zagrebškem vseučilišču, je kot tak že prisegel, a se potem odrekal, ker je mislil, da je bolj na mestu doma. Umrl je po daljšem, navidezno malopomembnem bolehanju nenadoma 12. januarja 1887 v Gorici. Erjavc je zelo prikupna osebnost našega slovstva, v katerem si je pridobil s povestmi, še bolj pa s slikami iz narave, potopisi in klasično prozo odlično mesto. Poleg Levstika je najodličnejši prozaist starejše glasnikove dobe. Erjavc je imel jasno odprto oko za življenje, bistri pogled, kakor ustvarjen za opazovanje ljudi, naravnih, narodopisnih in narodopolitičnih pojavov poleg tega pa tudi dar jezika, ki mu teče vedno lahko in ravno. Kako živo pred očuje predmete svojega zanimanja! Pomaga mu pri tem ljubeznivo poglavljanje v predmet, ki ga je raziskoval in razmotrival. Poleg te stvarnosti ga vodi pravi pesniški nagon; ni mu samo na tem, da bi učil, učiti hoče v lepi, umetniški obliki. Te lastnosti so usposobile Erjavca v prvi vrsti za klasičnega opisovalca narave in njenega življenja, pa tudi za narodopisnega in potopisnega pisatelja prve vrste. To kaže že dijaški spis »Žaba«, spisan za »Vaje«, ka-

terim je bil kot osmošolec soustanovitelj; v njem je na mojstrski način strnil opis s pripovedovanjem mladostnih spominov in iz prirodoписnega članka napravil umetnino, še bolj pa v klasični »Mravlji« prvem objavljenem prirodoписnem spisu njegovem, ki je zbudil takoj odločno pozornost in še danes krasil naše čitanke. Ta način podajanja je postal tipičen za Erjavca še pred objavo Brehmovih glavnih spisov in brez njegove darvinistične smeri. Porabljal ga je tako v posameznih razpravah, v katerih je popisoval vulkanske moči velbloda, živali, popotnice, odkod izvirajo gliste in kako se izpreminjajo, krta, netopirja, rastlinske svatbe in raka, pa tudi v poljudnih knjigah Mohorjeve družbe, kakor v »domačih in tujih živalih v podobah«. »Naših škodljivih živalih v podobi in besedi«. Najlepše se zrcali to svojstvo

v spisu »Kako se je Slinarju z Golovca po svetu godilo«, v katerem je Erjavc, opisal polža, glavni predmet svojih znanstvenih preiskovanj, v obliki leposlovnega potopisa; to je prava povest iz življenja narave. Naravno je, da kažejo spisi bolj značaj znanstvene razprave v prijetni, resni ali šalji obliki, če pisatelj govori izobraženemu občinstvu, da prevladuje bolj lahki pripovedni ton, ko se obrača na preproste bralca. Napisal je tudi več strogo znanstvenih razprav iz zoologije v hrvaškem in nemškem jeziku. Priredil je tudi prve slovenske šolske in za šolo porabne knjige iz prirodoписа: Prirodoпис živalstva, Živalstvo, Rudninoslovje ali mineralogija, Prirodoпис rudništva ali mineralogija, Kemija, Samotologija. Prvi Erjavc potopis je »Pot iz Ljubljane v Šiško«, satira na malenkostne potopise onega ča-

sa. V pravih potopisih ga je zanimalo v prvi vrsti ljudstvo s svojimi šegami in navadami, narodopolitičnimi in socialnimi razmerami. »Ena noč na Kumu« slika dejanje in nehanje slovenskih romarjev, »Gostba v Mazinu« družabno življenje v liškem župnišču, »Na kraški zemlji«, društveno prireditve na kmetih za časa narodnega prebujenja. Najobširnejši potopis Erjavc pa je »Med Savo in Dravo« z orisom kulturnih, narodnih, socialnih in političnih razmer na Hrvaškem. Narodopisnega značaja je tudi oris »Božični večer na Kranjskem«.

Erjavc je tudi pripovednik. V začetku ga je zanimal bolj kak poseben značaj, le da ga je prikazal v dejanju ali razvoju, kakor je to delal v svojih črticah iz narave. Prva taka spisa sta »Črtice iz življenja Schnackschepperleina, šalji povest o naravopiscu čudaku; in »Avgustin Ocepek«, genljiva slika duševnega ubožca iz pisarne, naslikana z veliko ljubeznijo. Podoben je tudi »Zgubljen mož«, zgodba o propalem talentu. Kmalu se je temu pridružilo tudi zanimanje za romantiko dejanja. Prvi še neuspeli poskus romantične novele je »Veliki Petek«, nekaj posnetek solzavih tujih koledarskih zgodb. Dosti boljše je novelica »Na stričevem domu«, ki kaže v zrcalo počitniških doživetkov dečka — dijak-tragično usodo njegove sestrice in njenega izvoljenca; Najbolj pa so se mu posrečili idilični prizori in iz življenja na kmetih. Prizori na vasi so tudi najboljši v »Huzarjih na Polici«. Manj se mu je posrečilo »Zamorjeni cvet«, ki mu ob precej šibkem dejanju ne dostaja tudi enotnosti. V povestih za Mohorjevo družbo je poskušil z dejanjem umetniško združiti poučno misel; Tako je porabil v povesti »Hudo brezno ali Gozdarjev rejenec« kot nekaj predhodnik Jurčičevih motiv tihotapstva; A precej odurni dogodki so »Erjavcu iz ozadi, na katerem je z ljubeznivimi potezami narisal mladost osiročlega dečka in njegovo doraščanje v prosti naravi. Naravnost vzorno pa se mu je posrečila združitev obeh tako različnih smotrov v povestici »Ni vse zlato, kar se svetli« (Koledar Mohorjeve družbe za 1887); Prigodba z železnim kršcem, ki naj bi rešil po lastni krivdi propadajočega kmeta Čerina iz vseh zadreg, je hkrati zgled za Erjavcovo podajanje prirodoписnih snovi, pot s Tolminkeskega v Čedad. Videm, Gorico nas spominja potopis Erjavca. Konec, ko pouči »Podlogarjev« profesor v Gorici Čerina o njegovi zmoti in ga s svetom in pomočjo pripravi na pravo pot, se nas dojm kot resnični Erjavc doživljaj. To je njegov najboljši pripovedni spis. Prevel je tudi »Kitico Andersonovih pravljic« in podal v člankih »Iz potne torbe« pri katerih je sodeloval tudi Levstik, obilo slovarskega in narodopisnega gradiva. Z razsežnim jezikovnim znanjem in zrelo sodbo je Erjavc rad pomagal tudi drugim pisateljem, tako predvsem drugim prirediteljem prirodoписnih knjig, pa tudi Simonu Gregorčiču pri dokončnem oblikovanju prvega zvezka »Poezij«. (Dalje)

Ameriški imperializem in Kitajska

Ameriško-kitajski odnosi v preteklosti

Leta 1784 je priplula na Kitajsko prva ameriška ladja. Za dolgo pot iz Amerike preko Tihega oceana na Kitajsko je potrebovala več kot pol leta. Ladja je nosila simbolični naslov »Vladarice Kitajske«. Še preden so Američani začeli trgovati s Kitajsko, so z naslovom ladje jasno izrazili svoje cilje.

V času, ko je Amerika navezala s Kitajsko prve trgovske zveze, je imela Anglija monopol v kitajski trgovini. V začetku preteklega stoletja si je Amerika pridobila en četrť vsega kitajskega izvoza — ostale tri četrť pa je še vedno držala Anglija. To je bil velik uspeh mlade kapitalistične države. Od prvega dne svojega prihoda na kitajsko tla so Američani podpirali najtemnejše elemente. Za junaške vstaje tajpinskih kmetov so Američani podprli kontrarevolucionarno »večno zmagojučo armado«, ki so jo organizirali kitajski veletrgovci in fevdali.

Znaga Severa nad Jugom v državljanski vojni v Ameriki je odprla vrata sproščenemu razvoju kapitalizma na notranjem trgu. Oči Amerike so se obrnile predvsem na notranjost, začela se je daljša doba »izolacionizma«. V tem času so Američani celo prodali svoje koncesije, ki so jih v prejšnjem razdobju pridobili na Kitajskem.

Ko se je po velik industrijski krizi 1893 do 1894 začela Amerika zopet ozirati po zunanjih trgih, ki naj bi nudili mladi industriji »polno zaposlenost«, je postala Kitajska zopet aktualna. Toda položaj na Kitajskem se je v času polstoletnega ameriškega imperializma znatno spremenil.

Amerika se sedaj ni več srečala samo z angleškimi konkurenti, ampak tudi s carskimi-ruskimi in zlasti z japonskimi. Vsi ti imperialistični volkovi so v tem času prežali drug na drugega in istočasno trgali kose mesa s telesa kitajskega ljudstva. Tej pojedinosti se je pridružila tudi Amerika.

Od tedaj se je ameriška politika na Kitajskem razvijala vedno v najtesnejši zvezi s politiko proti Japonski. Japonska je doživela v letu 1868 buržoazno-demokratsko revolucijo. Toda rezultat te revolucije ni bila popolna in dosledna zmaga buržoazije, ampak nekaj kompromis med mlado buržoazijo in fevdalizmom. Značilni tip porevolucije Japonske je bil poburžozeni fevdalec. Rezultat te revolucije je bil predvsem dvojen: po eni strani je sprostila orodne kapitalistične produkcijske sile v mestu, po drugi strani pa je obdržala fevdalne odnose na vasi. Posledica je bila, da se je produkcija blaga močno povečala, možnost potrošnje na notranjem trgu pa je ostala zaradi nizkega življenjskega standarda izredno majhna. To je sililo Japonsko k ekspanziji.

Kitajska je bila za Ameriko v tem času zanimiva v dveh oziirih: po eni strani je nudila s svojim ogromnim prebivalstvom možnost velikega trga, po drugi strani pa je zaradi velike zaostalosti nudila možnost cenenege kolonialnega izkoriščanja delovne sile, torej ugodna investiranja kapitala. Zato je postalo kot glavno mesto spopada med imperialističnimi državami področje, ki je najbogatejše na rudah — Mandžurija. Tu je bila carska Rusija v tem času najnevarnejši ameriški tekmeč.

(Dalje prihodnjič.)

Ivan Cankar

JERNEJ in njegova PRAVICA

»Kaj si storil, gospodar, s hudo besedo, kaj si storil meni starcu? Zakaj si naredil, da je osramočen in potrt na zimo, ki ni poznal bridkosti ne v daljni spomladini in ne vse dolgo poletje?«

Jernej ni stopil v hišo, tudi na polje ni pogledal; šel je v hlev in je legel na stelo. Tam je mislil take misli, kakršnih nikoli poprej.

— Štirideset let bo, tako je mislil, štirideset in nič manj, ko sem prestopil ta prag. Bajta je bila takrat, čemerna in ubožna, da je bilo gospodarja sram in hlapca. Pa je tekel pot v potokih, pa smo postavili dom, da je ženskam veselje, moškim čast. Kdo ga je postavil? Vsi so pomrli, trudni; ostal sem sam, poslednji gospodar. Na prostrano, blagoslovljeno polje gleda naš dom. Kdo je obdelal to prostrano polje, kdo ga je razširil? Vsi so pomrli, ostal sem sam, poslednji oralec, poslednji kosci... Glejte, čudo prečudno: štirideset let je rodila jablan, vrtu čast in gospodar; pa pride tujec, pa bi izkopal jablan in jo presadil na kamen!... Glejte, čudo prečudno: štirideset let je robotal, da bi postavil dom, svojim potom je pognovil polje in seno; in ko je dom stal, ko sta bila rodovitna polje in seno, pride človek — od kod pač pride? — in pravi: nisi prvi! ter ga spodi v hlev, sam

pa sede na zapeček in si baše pipo!

Tako je mislil Jernej in je vstal, otepel si je stelo s črne pogrebne suknje in se je napotil v hišo. Tam si je slekel suknjo, zlezal na zapeček ter si nabasal pipo. Čudoma je minila vsa potrtost: smehljal se je in oči so mežikale pod košatimi obrvmi.

Prišla je dekla v hišo.

»Dobro se ti godi, Jernej! Dan je zunaj, vsi so na polju, ti pa sediš na zapečku!«

Jernej je vzel pipo iz ust in je nagubančil čelo.

»Poberi se, baba! Komu ukazuješ?«

Dekla je zaloputnila duri.

»Kaj jo je zbudilo, ženščuro?« se je začudil Jernej.

Pod večer, ko se je nebo pooblačilo, so se odprle duri na stečaj. Na pragu je stal Sitar, majal se je nekoliko, po strani mu je visel klobuk na uho. Jernej je gledal nejevoljno, ni vzel pipe iz ust.

»Kdo je prišel?« je zaklical Sitar.

Jernej je molčal.

»Kdo je prišel, vprašam?«

Počasi je vzel pipo iz ust in se je nasmešnil.

»Lepo si se napil na pogrebščini svojega očeta! Spat se spravi, spat!«

S težkim korakom, da se je stresel pod, je stopil Sitar v izbo.

»Koga goniš spat, hlapec? Kdo je pijan, hlapec?«

Jernej je mirno sedel in je mirno govoril, kakor da bi se pogovarjal o letini.

»Tebi sem rekel, da pojdi spat, zato ker si pijan!«

Osupnil je Sitar, nato pa so se mu napele žile na čelu, vrgel je klobuk na tla in je kričal.

»Molči, hlapec! Nisem pokopal enega gospodarja, dvoje sem jih pokopal! Dol!«

Jernej se je smehljal in je stopil počasi z zapečka; nikamor semu ni mudilo.

»Ali bo kaj?«

»Odpusti starim kostem! Še prideš do počitka!« se je smehljal Jernej.

Malo je omahnil, malo se je opotekel, ko je lezel Sitar na zapeček; prilezel je, sedel je široko, prešerno se je naslonil.

»Sezuj mi škornje!« je ukazal Sitar.

Jernej ni nič odgovoril, sedel je na klop in si je palil pipo, ki mu je bila ugasnila.

»Sezuj mi škornje!«

»Ali te še ni minila norčavost?« je rekel Jernej počasi in je puhnil dim. »Še diši po smrti v tej izbi; poklekni rajši in moli nočjo!«

In je sam pokleknil pred razpelo. Gospodar je gledal mrko, prižgal si je pipo, pljuval je preko izbe in je molčal, dokler ni Jernej odmolil. Jernej pa je vstal, gledal v tla in je prijel za kljuko, da bi šel.

»Jernej!« je vzkliknil Sitar.

Jernej je stal pred durmi in je držal za kljuko.

»Da ti povem, Jernej!« je govoril Sitar hitro in pipa se mu je tresla v roki. »Da ti povem — išči si gospodarja drugod!«

Preko vsega obraza se je zasmejal Jernej in veselo je mežikal z očmi.

»A?«

Sitar je udaril s škornjem ob klop.

»Kaj si oglušil, hlapec? Išči si drugega gospodarja sem rekel! Opravi si pri meni, pri tej hiši opravi!«

Takrat se je zablisnilo iz črnih nebes, zabobnelo je od daleč. Jernej se je odkril in se je pokrižal.

»Bog nas varuj vsega hudega! Ne delaj greha, mladi, Bogu se priporoči in svojemu patronu!«

In je odprl duri in je šel na hlev; tam je legel v seno in je zaspal truden; vse hude misli so šle iz srca.

III

Kakor mlad, še objokan, že utolažen obraz, tako se je zasmejal rosnu jutro iz nevihte.

Jernej je stopil na prag, šel je okoli hleva in se napotil na polje. Takrat je odprl Sitar okno, ozrl se je z zaspanim obrazom, kuštrav in čemeren; in je ugle dal dolgega Jerneja, ki se je bil nameril na polje.

»Kam?«

Počasi se je okrenil Jernej. (Dalje.)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Frane Petek, Vojkovec. Glavni urednik: Franjo Ogrič, odgovorni urednik: France Koutnik, oba Celovec, Salmstrasse 6. Uprava: Celovec, Volkermarkt Straße 21. Dopolni se naj pošiljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1, Postschloßplatz 372. Tisk: »Kärntner Volkswort« G. m. b. H., Klagenfurt, 30. Oktober-Straße 7.